

САВЕТИ ЗА ПРАВИЛНО ЈАГЊЕЊЕ

http://www.suooks.org/pravilno_jagnjenje.html

Јагњење је природан процес. У 95 % случајева се одвија без већих проблема и без помоћи. Међутим, потреба да се овци помогне при јагњењу се намеће у појединим случајевима.

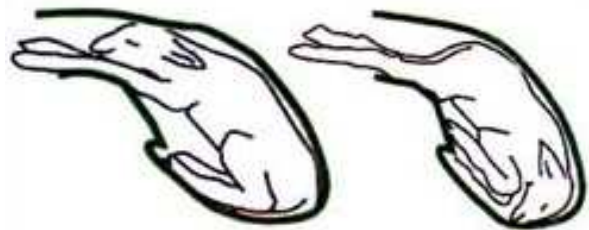
Знаци јагњења

Следећи знаци ће вам најавити скоро јагњење у оваца:

- Овца се одваја од других грла у стаду и држи се по страни.
- Стидница је набубрела и црвенкаста а виме је набрекло.
- Овца испољава узнемиреност и узбуђеност, удара ногама по простирци и слабије узима храну.
- Сузав исцедак из стиднице појављује се неколико дана пред јагњење.
- Овца лежи забацијући главу уназад, гледа горе и облизује усне.
- Пред јагњење 2-3 дана трбух је спуштен, а гладне јаме упадљиво изражене.
- Овца чешће мокри и оглашава се блејањем.
- Овца има порођајне напоне којим покушава да истисне јагње.

За добре резултате у бављењу овчарском производњом од изузетног је значаја сталан надзор стада. Велики број јагњади па и оваца угине услед недостатка присуства и помоћи одгајивача (чобанина) у моменту јагњења. Ситуације због којих се то дешава су углавном следеће:

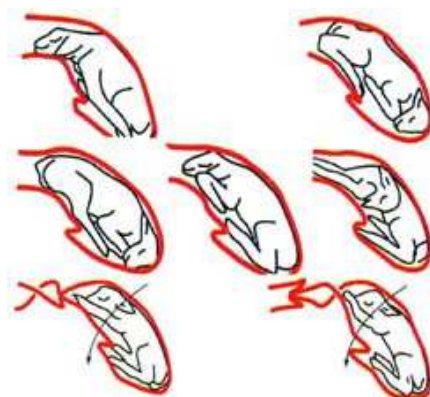
- Овца напушта своје јагње одмах после порођаја и само јагње угине од глади. То се нарочито дешава код првојагњенки и слабо храњених оваца (у лошој кондицији), које не прихватају своју јагњад због слабо израженог материнског инстинкта или су исцрпљене па се одмарају после порођаја.
- Јагње је слабо и не може брзо да устане да би сисало. У том случају се излаже опасности да поремети свој инстинкт за сисањем и угине од глади.
- У случају дугог и тешког јагњења или због запушавања дисајних канала са слузи може доћи до угињавања јагњади ако им се не пружи помоћ. Ово су доста чести разлози угињавања јагњади.
- Због крупноће јагњета или неправилног положаја јагњење је тешко или немогуће без помоћи овчара.

Нормално јагњење

Јагњење обично пролази без икаквих компликација и завршава се за 15-40 минута (уколико се јаве неке компликације може потрајати и 1-2 сата). У већине раса је запажено да се овце најчешће јагње у вечерњим часовима, тј. између 17 и 21 час. Током јагњења, овца обично лежи, али може и стајати током завршне фазе истискивања плода. При јагњењу најпре се појављује водењак, који под утицајем порођајних напона пуца а затим се истискује плод. Уколико овца има близанце или више јагњади, то се понавља док сви не буду истиснути. Они се обично рађају 10 до 15 минута касније. Тада углавном порођајни напони престају, али се поново јављају у слабијој јачини ради истискивања постелице. Истискивање постелице се дешава после неколико минута или сат до два после порођаја. Ако се не истисне до 14 часова треба потражити помоћ ветеринара. Задржавање постелице је ретко у оваца.

У случају када се то деси разлог је углавном недостатак калцијума или магнезијума или микробиолошке инфекције (вibriозе, салмонелозе). Ињекција антибиотика као што је пеницилин или стрептомицин представља једини могући третман. У свим случајевима, постелица може бити опасан извор многих заразних болести (бруцелоза, вibriозе, салмонелозе ..) и зато је никада не треба остављати на простици. Због свих ових наведених разлога постелица мора бити брзо склоњена са места где се овца ојагњила, спаљена или закопана. Никада је немојте давати псима. Уколико је овца слаба или исцрпљена, порођајни напони су такође слаби, те јој се може помоћи на тај начин што се јагње повлачи за ноге када се напони јаве, али с повлачењем треба престати чим напони престану. У неким случајевима долази до промене положаја у материци па се на пример прво појављују обе задње ноге. Ако је овца млада (првојагњенка) овакав положај плода може да јој створи проблеме и доведе до угинућа јагњади а често и оваца мајки. Због тога је потребно пратити ток јагњења, и ако је он нормалан, није потребна никаква помоћ од стране одгајивача. Уколико се порођај из било ког разлога одужи, треба затражити хитну помоћ ветеринара. Ако се овце јагње у периоду када још иду на пашу, овчар мора пажљиво да посматра своје стадо нарочито пре истеривања на пашњак да би се овце које "најављују" јагњење оставиле у овчарнику. Рекли смо да се у највећем броју случајева јагњење одвија нормално, на природан начин. Међутим, има случајева када је јагњење тешко и када је помоћ неопходна. Овчар (одгајивач) се мора спремити за пружање помоћи овци код које јагњење траје више од једног сата. Три правила морају у том случају бити поштована: * правилан положај овце, * хигијена и коришћење уља (крема, и др) и * нежност и стрпљивост. Ако се поштују ова три правила и са врло мало практичног знања, готово увек је могуће спасити овцу и јагње. Одгајивач (или чобанин) мора пажљиво опрати и намазати руке. Такође треба да опере област око стиднице овце са водом и сапуном. Уље (зејтин) треба избегавати у већој количини јер надражује материцу. Ако је положај јагњета правилан, а то значи да су две предње ноге и део главе јагњета видљиви, сметња при порођају може да буде проузрокована крупноћом јагњета. У том случају јагње мора бити извучено пажљиво са ужетом (конопцем) који је везан за његове ноге. Повлачење узета треба да се поклапа са порођајним напонима овце.

У исто време, са слободном руком, одгајивач маже уљем стидницу и шири канале са прстима. Ако предње ноге и глава јагњета нису видљиви истовремено, положај јагњета је неправилан и овчар мора покушати да увлачењем своје руке унутар овце исправи неправилан положај јагњета. Овај поступак мора бити урађен са пуно нежности и опрезности како се не би поцепало осетљиво ткиво материце и вагине. Неправилни пољожаји јагњади су најчешће следећи:

Утврђивање дисања

Одмах по јагњењу овца, по правилу, олиже своје јагње. Уколико она то не учини, чувар стада мора гужвама суве и мекане сламе полако истрљати јагње и ослободити га од слузи (нарочито са губице и носних отвора). Сравни слику Билд 10 При тешком порођају јагње је мале виталности или једва показује знаке живота. У том случају треба му нос и уста одмах по порођају очистити од слузи, а у уста му се удува ваздух. Осим тога, јагње се ставља на чисту простирку и пажљиво масира и покушава вештачким дисањем да се оживи. У неким случајевима је могуће успоставити рефлекс дисања голицањем унутрашњости ноздрва са сламком да би се изазвало кијање. Најуспешнији начин се састоји у хватању јагњета за задње ноге и окретању јагњета у широком кругу.

Пупчана врпца

Пупчана врпца представља врата отворна за све врсте инфекција (зараза). Приликом јагњења пупчана врпца се сама прекида. Уколико се сама не прекине она мора бити одсечена на отприлике 5 цм од стомака, исцеђена и дезинфикована са тинктуром јода. Овчар који зна да ће му се овце убрзо јагњити треба да има тинктуру јода увек код себе, не само у објекту већ и на пашњаку. Овај поступак треба поновити два до три дана касније. После недељу дана пупчана врпца ће се осушити и отпасти сама по себи. Ако се инфицира треба приступити лечењу. Немојте никада да заборавите да дезинфикујете пупчану врпцу при чему су препарати јода ефикаснији него неке врсте прашкова. Не сипајте тинктуру јода у пупчану врпцу јер се могу изазвати непожељне промене на јетри.

Узимање колострума

У већини случајева јагње одмах по рођењу олизано и осушено од мајке, устаје брзо и тражи сису да би сисало. Често се дешава да су сисе овце зачепљене што спречава слабију јагњад да узму колострум. Тада му треба помоћи тако, што ће се из сиса његове мајке измисти неколико млазева на земљу (да би се очистили сисни канали). Обично јагње тада ухвати сису и даље само сиса. Ипак је добро да се првих неколико дана контролише да ли јагње редовно сиса, да ли је уз мајку и да ли она има довољно млека. Овчар треба да процени количину млека у овце и да ако је то потребно обезбеди јагњету млеко од дуге овце да би му се обезбедио нормалан развој. Ако је јагње сувише слабо (нејако) или сувише ситно да би устало, одгајивач му мора помоћи да сиса измузајући му неколико млазева у уста, па му се онда ставља сиса уста. За јагњад која су изузетно слаба једини начин се састоји у убацивању колострума директно у желудац помоћу танког еластичног црева које се гурајући спушта у једњак и са шприцем убризгава колострум. Јагње ће после извесног времена бити способно да само сиса. Важно је знати да је брзо узимање колострума (првог млека) овце после јагњења неопходно за његово преживљавање. Јагње треба обавезно да посиса колострум који је по саставу другачији од нормалног млека (по већем садржају витамина а нарочито антитела, која су неопходна младом организму као заштита у првим данима живота).

Регулисање температуре

Јагње у току првих неколико часова после рођења није способно да регулише своју телесну температуру и због тога је изузетно осетљиво на лоше климатске услове (нпр. температуру, ниску или високу, ветар, кишу, ..итд.) па је битно да буде заштићено. Почев од другог дана, јагње развија своју телесну температуру и способно је да подноси неповољније климатске услове али и даље мора бити заштићено од хладног ветра и јаког сунца. Постоји неколико начина који се могу користити за загревање расхлађеног јагњета међу којима је најједноставнији да се јагње увије у вунени покривач. Ефикаснија метода је да се јагње потапи у млаку воду, у току 2 до 10 минута а затим истрља са сувим платном. Хладноћа и влага су врло опасне за јагњад јер могу проузроковати болести плућа које могу да изазову смрт. Јагње може да издржи температуру од 0 степени ако је заштићено од ветра и кише, ако има солидну порођајну масу и ако узме на време колострум. Најповољнија температура за новорођену јагњад је 12 до 15 степени.

Исхрана јагњаци »сирочића«

Најкритичнији тренуци за новорођену јагњад су одмах по рођењу јер су изузетно осетљива и подложна болестима. Јагње у исхрани зависи у потпуности од мајке и ако је она мртва, »сирочеч« ће да би остало у животу морати да добије на неки други начин храну. У случајевима када мајка новорођеног јагњета угине или када не производи довољну количину млека потребно је користити за исхрану таквих јагњаци овце »доиље«. Није реткост да овца која ојагни два или три јагњета нема довољно млека да их одхрани па се мора користити такође друге овце из стада за њихову исхрану. У тим случајевима можете поступити на следећи начин: • Истрљајте »сирочеч« са постељицом овце која се ојагњила и пустите »сирочеч« да сиса са леђа окренуто ка глави овце, како би она могла да га осети. • Можете везати »овцу доиљу« у малом ограђеном простору или сместити у мањој просторији, и оставити »сирочеч« са њом. Оно ће сисати ако спречи овцу да га удара ногом или да оде од њега. • Ставите »сирочеч« и »овцу доиљу« у малу просторију или ограђен простор са псом који може бити везан али и не мора. Овца ће штитити (бранити) јагње од пса па ће га пустити да сиса.

Исхрана јагњета са флашицом

Ако у стаду нема »оваца доиља« (овце хранитељке), морају се јагњад хранити са флашицом. Одгајивачи (овчари) морају будно бринути о томе да »сироче« добије довољне количине колострума, ако је могуће у току четири дана или осам подоја (количина посисаног млека). То се може извести на тај начин што ће се узети колострум од осталих ојагњених оваца и ставиће се у чисту флашицу са цуцлом. Пре сваке употребе оперите добро флашицу. Јагњад имају потребу да сисају четири до шест пута дневно. Јагњад могу да сисају мајке до 4 месеца старости али почињу са занимањем за друга хранива у узрасту од три недеље. Не треба да се заборави да већина новорођене јагњад угињава услед изостанка сисања.

Успостављање везе мајка-јагње

Тесна веза између овце и њеног јагњета мора се успоставити брзо. Понашање мајке према своме јагњету је пролазно и губи се ако се пар (мајка-јагње) одвоје после јагњења. Да би овца препознала своје јагње по мирису треба да прође извесно време а још више времена за препознавање помоћу чула вида и слуха. Ако је јака веза између мајке и њеног јагњета, дуже одвајање, чак и преко 24 часа неће пореметити материнско понашање. Да би се смањила смртност јагњад у стаду треба одвојити мајку и јагње пред или одмах после порођаја у посебан простор на дан или два. На тај начин ће се после извесног времена смањити смртност новорођене јагњад, нарочито близанаца. Ако је у овчарнику неизводљиво појединачно одвајање парова одгајивач може формирати групе од четири до пет парова. После 24 до 48 часова они могу бити враћени у стадо. Јагњад која су рођена као двојке или сувише слаба треба да буду одвојена са мајкама мало дуже. У случају када се овца ојагњи на пашњаку, веза између мајке и јагњета се успоставља брже него у овчарнику а узимање колострума од стране јагњета је у већини случајева сигурно.

Прихватање јагњад

У малим стадима или када се јагњење протеже у дугом временском периоду јагње чија мајка нема довољно млека, подмеће се под овцу која има пуно млека. Случајеви прихватања јагњад су следећи:

- Овца нема довољно млека. Јагње треба да буде подметнуто под овцу која има доста млека.
- Овца је угинула. Преживело јагње мора наћи "хранитељку" која ће га прихватити.
- Овца рађа три јагњета. Слабија тројка мора обавезно бити подигнута и подметнута под другу овцу.
- Овца одбија своје јагње.

Сви чобани и одгајивачи познају бар по неколико начина заваривања оваца да би прихватиле туђе јагње. Ниједан поступак није успешан 100 % и успех зависи пре свега од практичног знања овчара и времена које је протекло између рођења јагњета и покушаја за његово прихватање. Основа свих поступака за прихватање јагњета су подметање и прихватање. Понекад млада овца неће да прими јагње, па чак бежи од њега. У том случају се овца и јагње затварају заједно у мањи бокс и у њему остају 2-3 дана, како би се навикли једно на друго.

Подметање јагњета

У пракси пуно начина може бити успешно ако је подметање јагњета под овцу извршено одмах после смрти њеног јагњета а пре стварања везе мајка-јагње. Ако овца ојагњи мртво јагње, јагње које треба подметнути треба одмах замотати у водењак и истрљати са плодовим овојницама. Да би варка успела, јагњету треба спутати предње ноге да би се спречило да устане. Овца лиже плодове опне и навикава се на мирис јагњета и обично га прихвати.

Треба примењивати овај начин кад год је могуће. Овај начин је могуће применити када од двоје јагњад које овца ојагњи остане само једно. Ако немамо на располагању водењак и плодове овојнице јагње може бити прихваћено потапањем у посољену воду. Понекад, овцу привлачи со па олиже јагње и на тај начин се навикне на њега. У случају када јагње угине неколико часова после рођења прихватање новог јагњета од овце чије је јагње угинуло је много теже јер веза између мајке и јагњета је већ била успостављена. Нови начин који се такође држи принципа збуњивања овце користи синтетичку и еластичну тканину (ортопедска) која има око 12 цм у пречнику и која је просечена да би се провукле ноге и глава јагњета. Ова тканина се ставља на мртво јагње да би упила његов мирис.

Метод принуде

Овај метод спречава овцу да види или осети своје и јагње које треба да прихвати. Овца се поставља у положај који јој дозвољава да устане и легне али јој не дозвољава да окрене главу. Она не препознаје које је јагње њено и тада допушта да сишу оба јагњета. После два до три дана прихвата ново јагње као своје.

Метод збуњености

На овај начин се изазива збуњеност код оваца и зато је она ефикаснија и мање стресна од метода принуде. Овај метод се састоји у прихватању јагњета одмах после рођења. Пре прихватања јагњета корисно је да се зна: Уопштено, све методе (начини) прихватања јагњади су ефикасније ако се покушава са њиховим спровођењем одмах по рођењу или што мање времена после. Прихватање је обављено успешно када овца дозволи новом јагњету да сиса без испољавања знакова нетрпељивости према њему. Двиске које се први пут јагње прихватају »страну јагњад « лакше него старије овце. Овца и њено (њена) јагње треба да буду одвојена у току 2 до 3 дана због учвршћивања везе мајка-јагње.

*Фрида Бауман, дипл.инг.
Горан Поповић, дипл.инг.*